

”Nu siger jeg bare ikke noget selv”

– plagiatkontrolprogrammernes oversete negative effekter på universitetsuddannelserne

Hvilke konsekvenser har det for det overvældende flertal af helt almindelige studerende, som ikke plagierer, at universiteterne i dag anvender plagiatkontrolprogrammer og i det hele taget har et stort fokus på plagiat?

Dette spørgsmål tog vi op på DFFU's temadag om plagiatkontrol d. 12. september på CBS. Vores hovedpointe er at forestillingen om, at plagiatprogrammer reelt kun påvirker studerende, der overvejer at plagiere, er misvisende, og at dette standpunkt set i lyset af uddannelsesforskningens viden om evalueringens konstitutive effekter er meget vanskeligt at argumentere for. Vi peger i stedet på, at brugen af plagiatprogrammer og det store fokus på plagiat, har en række u-intenderede negative effekter, der kan modvirke snarere end fremme selve formålet med universitetsuddannelserne.

Plagiatkontrol påvirker eksamen og læringsudbyttet

Evalueringens konstitutive effekter eller washback-effekten (Dahler-Larsen, 2003; Taylor, 2005) er et velkendt fænomen, der dækker over, at alle former for evaluering og tests virker

tilbage på undervisningen, på hvad studerende opfatter som målet med undervisningen, samt de kompetencer, de opnår. Ved at indføre automatisk plagiatkontrol har man reelt ændret alle eksamener uden at have blik for andet end det intenderede formål: at afskrække studerende fra at snyde og at fange de ganske få, der alligevel gør det. Men dette intenderede mål opnås ikke, uden der betales en pris, for den udbredte brug af plagiatkontrolprogrammer til eksamen påvirker også alle de studerende, der ikke plagierer. Det har konsekvenser - ikke blot for den enkelte studerendes læringsudbytte af opgaveskrivningsprocessen, men også for uddannelsessystemet og samfundet som helhed.

Plagiatangst, selvstændighed og sikkerhedsadfærd

I 2016 blev der iværksat et større projekt på Aarhus BSS med fokus på at styrke studerendes akademiske skrivekompetencer, og som en del af indsatsen blev der afholdt og indsamlet data fra 48 workshops på tværs af syv institutter. Vi har videreformidlet viden fra dette projekt i en artikel i Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift (Jensen, Bay & Andersen, 2017), hvor vi bl.a. skriver:

”Flere fortæller om, hvor nervøse de er for at blive anklaget for at have plagieret, selv om de har gjort alt, hvad de kan for at undgå dette.

Det er studerende, der er godt bekendt med citatteknik m.m., men som frygter at plagiatkontrolprogrammer alligevel ville kunne identificere steder i deres opgave, der ville blive opfattet som plagiat. [...] For nogle studerende – og langt flere, end forfatterne havde forudset – skaber denne situation decideret plagiatangst, helt på linje med begreberne eksamensangst og præstationsangst”. (s.94)

Er man lidt kynisk, kunne man mene, at det måske er meget hensigtsmæssigt, at de studerende frygter plagiatanklager. Men problemet er mere vidtrækkende end som så: angsten for at blive anklaget for at plagiere kan lede til en række uheldige strategier, der er helt uforenelige med de krav, der stilles til selvstændige universitetsopgaver (se Jensen, 2015; Jensen, in press). Dette kan illustreres med en kommentar fra en studerende på en af de nævnte workshops: ”Jeg har fundet en løsning – nu siger jeg bare ikke noget selv” (Jensen, Bay & Andersen, 2017). Vi finder også et eksempel på den samme logik i en analyse af henvendelser til www.stopplagiat.nu's brevkasse: ”jeg har ikke skrevet noget som ikke er dokumenteret for [sic] en ordentlig kilde” (Jensen & Bay, 2018).

At begrebet plagiatangst ikke er grebet ud af den blå luft, viser også en efterfølgende invitation fra Studenterrådgivningen i Aarhus om at holde oplæg

om emnet, fordi det også er et tema i kontakten med studerende. Som en rådgiver bemærker i en efterfølgende skriftlig opsamling "... det skaber en sikkerhedsadfærd, som jeg ikke husker fra mine egne uddannelsesår".

Brugen af plagiatprogrammer lærer de studerende at fokusere på at undgå en plagiatanklage. Og når man måske ikke helt kan gennemskue, hvordan programmet virker, og/eller hvordan man kan være "helt sikker", så er det nærliggende at holde sig fra at sige noget selv. Hvis der altid er "en kilde på" (Jensen, Bay & Andersen, 2017), så er man nok så sikker, som man kan blive.

Fraværet af plagiat er ikke en garanti for selvstændigt arbejde

Det store fokus på plagiat og brugen af plagiatprogrammer kan derfor indirekte modarbejde det formål, vi reelt har med videregående uddannelser: at uddanne selvstændige og kritisk tænkende studerende, der faktisk både

er i stand til og tør sige noget selv - på baggrund af og i dialog med kilder.

Hvis det er den slags studerende, vi ønsker at uddanne, så er der brug for helt andre tiltag, som fx kontinuerlig udvikling af arbejds- og eksamensformer samt et langt større fokus på akademisk skrivning og god videnskabelig praksis, forankret i de faglige discipliner. For det er værd at huske, at man ikke kan sætte lighedstegn mellem fraværet af plagiat og selvstændigt akademisk arbejde. Sidstnævnte fremmer man kun ved at uddanne til det.

Dømt til biblioteket?

Et andet overset perspektiv er, hvordan plagiatkontrolprogrammernes forankring på bibliotekerne potentielt kan påvirke de studerendes opfattelse og brug af biblioteket. Biblioteket har traditionelt fungeret som et frirum for studerende, der hos bibliotekaren har kunnet luften usikkerheder og tvivlsspørgsmål i forbindelse med

opgaveskrivning, netop fordi relationen ikke indebærer et asymmetrisk magtforhold, som det fx er tilfældet i vejledningen. Vil dette ændre sig over tid, i og med biblioteket påtager sig så tydelig en rolle i forhold til plagiatkontrol af de studerende? På temadagen var der ideer fremme om at gøre deltagelse i visse bibliotekskurser obligatorisk for studerende, der har gjort sig skyldige i plagiat. Hvad vil det mon betyde for studerendes fremtidige relation til og brug af biblioteket, hvis det bliver en del af en sådan sanktionerende praksis?

Eller sagt på en anden måde: kan man overhovedet forestille sig, at det ikke vil påvirke relationen til de studerende, hvis de i fremtiden kan blive "dømt til biblioteket"?

Referencer

Albrechtsen, C., Bay, G. (2012). Internationale studerendes møde med den danske akademiske kultur med fokus på studiekompetencer. Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier, Aarhus Universitet.

Bay, G. (2008). Deff projekt: Plagiering. *Revy*, 31(2), 12-14.

Bay, G. (2011). International students meeting the Danish academic culture: - a small scale qualitative study. AU Library. (Intern rapport).

Bruun, H. H. (2014). Zero tolerance to plagiarism will kill inspiration: a critique for academic meritocracy. *Ideas in Ecology and Evolution*, 7(1).

Dahler-Larsen, P., & Krogstrup, H. K. (2003). "Evalueringers konstitutive virkninger". In P. Dahler-Larsen, & H. K. Krogstrup (Eds.), *Tendenser i Evaluering*. Syddansk Universitetsforlag.

Jensen, T. W. (2018). Det danske universitets speciale – topografi, tekster og tendenser. Aarhus Universitetsforlag. (In press).

Jensen, TW (2015). Bjerget og sumpen: En undersøgelse af det danske universitets speciales betydninger med afsæt i humaniora. Aarhus Universitet, ph.d.-afhandling.

Jensen, TW; Bay, G, & Andersen, P. (2017). Udvikling af studerendes akademiske skrivekompetencer – en model for en indsats på fakultetsniveau. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 12,22.

Jensen, TW & Bay G. 2018. Mellem angsten for plagiatanklager og kravet om selvstændighed: Uintenderede effekter af plagiatprogrammer. DUN: Dansk Universitetspædagogisk Konference, 2018. Konferenceoplæg m. peer reviewed abstract.

Klitgård, I. (2009). From copy-and-paste to trace-and-learn: A qualitative survey of student perceptions of plagiarism. *Zeitschrift Schreiben*, 1-7.

Taylor, L. (2005). Washback and impact. *ELT Journal*, 59(2), 154-155.

Vardi, I. (2012). Developing students' referencing skills: a matter of plagiarism, punishment and morality or of learning to write critically? *Higher Education Research & Development*, 31,6

Zwagerman, S. (2008). The Scarlet P: Plagiarism, panopticism, and the rhetoric of academic integrity. *College Composition and Communication*, 59(4), 676–710.

COPY PASTE